

Çingî

ISSN : 1309-7717

KÜLTÜR SANAT EDEBİYAT DERGİSİ YIL:5 SAYI:29 OCAK/ŞUBAT 2015

SEZAI KARAKOÇ'UN ŞİİR İKLİMİNDE 'ANNE VE ÇOCUK' ESİNTİSİ

Ali GÖÇER

Türk şiirinin usta kalemlerine bakıldığında şiirlerinin belli birtakım temalarda yoğunlaştığı görülür. Örneğin, Kemalettin Kamu ortaya koyduğu şiirlerine göre 'Gurbet Şairi' olarak tanınmış; Ahmet Haşim 'Hüzün Şairi' olarak ün salmış; şiirlerinde 'ölüm' duygusunun keskin bir şekilde hissedildiği Cahit Sıtkı Tarancı 'Ölüm Şairi' olarak nitelendirilmiştir. Aynı şekilde Arif Nihat Asya da 'Bayrak Şairi' olarak nitelendirilerek gönüllerde yer etmiştir. Sezai Karakoç'un şiirlerine bakıldığında ise çok sayıda konu üzerinde duygu ve düşüncenin dile getirildiği, farklı temalar üzerinde ve geniş bir anlam yelpazesinde şiirler kaleme alındığı görülmektedir. Yer yer soyutlamalara yer veren Karakoç'un şiirlerinde genel olarak metafizik bir boyutunun olduğu görülür. Şair Karakoç'un şiirinde, şairin duygu ve düşünce dünyasında ana dinamiklere dokunulmaksızın belirginleşen değişim döngüsünün özgünlükten taviz vermeden varlığını hissettirdiği söylenebilir. Öyle ki herhangi bir şiirini okuduğunuzda eserin şairini anımsattığını, üslubun kendisini ele verdiğini görebilirsiniz. Eser-üslup özdeşleşmesine örnek verilecek olsa bu duruma verilecek en iyi örneklerden birisi Sezai Karakoç'tur. Sevgi, ölüm, yalnızlık vb. temalarda ürün veren Sezai Karakoç'un şiirlerinde 'Anne ve Çocuk' kavramlarının varlığı ve daha da önemlisi bu iki kavramın şiirlerinin kâhır ekseriyetinde birlikte kullanılmış olması dikkatleri çekmektedir. Bu bakımdan Karakoç'a 'Anne ve Çocuk' şiirleri şairi dense yeridir. Karakoç'un şiirlerine bakıldığında 'Anne ve Çocuk' kavramlarının ya aynı mısra, beyit, dörtlük veya şiirin bir bölümünde yan yana ya da şiirin farklı bölümlerinde birbirini tamamlayan ayrılmaz bir ikili olarak kullanıldığı görülür. Ortaya konulmak istenen duyguyu yoğunlaştıran, düşünceye derinlik ka-

zandıran kavramların şiirde bu denli kullanılması sıradan bir kullanım olmaktan çok duygu ve düşünceyi tetikleyen, isteyerek veya gayri ihtiyari yapılan tercihin doğal bir sonucu olduğu düşünülebilir.

Şairlerin seçtiği kelime ve kavramlar bazen gönül dünyasından fıskıran duyguların yüklediği bir araç; bazen insanın hayal harmanında depreşen bir hüyanın ütopyasını unutturan bir çıkış yolu olarak bazen de insanın içinde gizlediği bir duygunun su yüzüne çıkmasına kapı aralayan bir ilham kaynağı olduğu söylenebilir. Şairlerin şiirlerinde seçtiği imge ve kavramlar Rasim Özdenören'in ifadesiyle 'zihinde birnebula' olarak beliren düşüncelerin mücessem hâli denilebilir.

Karakoç'un şiirlerine bakıldığında da şiirlerinin oluşumunda kelime ve kavramların özenle seçildiği farkedilir. Seçilen kavramlar kimi zaman şiirin temasını oluştururken kimi zaman da ana temanın farklı boyutlarını su yüzüne çıkaran çarpıcı bir işaret olarak algılanabilmektedir. Bu bağlamda Karakoç'un birçok şiirinde bir esin kaynağı olarak 'Anne ve Çocuk' kavramlarının sıklıkla ve birlikte kullanıldığı dikkatleri çekmektedir. Özellikle Karakoç'un bazı şiirlerinde 'Anne ve Çocuk' kavramlarının ayrılmaz bir ikili olarak işlenmiş olması bir rastlantıdan öte bilinçli bir kullanım veya içsel bir dürtünün sonucu ortaya çıkan zorunlu bir tercih olduğu söylenebilir. Bundan hareketle de Karakoç'un şiirlerinde 'Anne ve Çocuk' kavramlarının sıklıkla kullanılmasında birkaç amaçtan veya işlevden söz edilebilir:

Sevgi, korku, hayal veya ilham sonucu ortaya çıkan şiirler: Şiirin oluşumunda duygu yoğunluğu veya kavram tercihi şaire birer ilham kaynağı, tetikleyici ve itici bir güç olarak işlev gördüğü söylenebilir.

Yalnızlık, ölüm gibi acı veren durumların sonucunu hüznü duygusuyla kaleme alınan şiirler: Sahip olunan duygu ve düşünce yoğunluğundan kurtulmak için kavramlar üzerinden ve şiir kanalıyla paylaşımında bulunmanın bir çıkış yolu olarak görüldüğü söylenebilir.

Sanatsal amaçlı, estetik kaygılı şiirler: Ortaya konulması amaçlanan duygu ve düşüncenin ifadesinde kelime ve kavramları bir imgeleme ve anlam yelpazesini genişletme aracı olarak kullandığı söylenebilir.

• İlhamın sonucu ortaya çıkan şiirler: Anne-çocuk ilişkisinin iç içeliğini dile getiren kullanımlara örnek olarak aşağıda Karakoç'un şiirlerinden alınan birkaç bölüm şöyledir:

Anneler ve Çocuklar

Anne öldü mü çocuk

Bahçenin en yalnız köşesinde

Çocuk öldü mü güneş

Simsiyah görünür gözüne

Kaçar herkesten

Duramaz bir yerde

Anne ölünce çocuk

Çocuk ölünce anne" (Körfez, Gün Doğmadan, s. 91).

Reklamlarda Yaşama

Hep çocuk kalacak o

Elinde ekmek gülen çocuk

O anı yamalamak için

Anneler anne olurlar (Körfez, Gün Doğmadan, s. 115).

Sevgi

Bilirim geçmektedir bir sevgi

Ölümün en yumuşak en ayarlı yerinden

Çünkü çocuklar geçer

Ölümün en yumuşak en ayarlı yerinden

Çölden farkı olmayan bu korku

Çocukların bu korkudan olur neşeleri

Anneleriyle parka çıkarlar

Anneleriyle anneleriyle anneleriyle (Körfez, Gün Doğmadan, s. 92-93).

• Yalnızlık, ölüm gibi acı veren durumların sonucunda hüznü duygusuyla kaleme alı-

nan şiirler:

Yalnızlık, ayrılık, ölüm, gurbet, yoksulluk gibi insan yüreğini derinden etkileyen sosyal olay, olgu ve durumlar sanatçının ruhunda derin izler bırakır. Karakoç da yaşadığı toplumda gözlemlediği ve kendisini derinden etkileyen olay, olgu ve durumlarla ilgili duygu ve düşüncelerini şiirlerinde dile getirmiştir. Şairin bu duruma örnek olabilecek haykırışlarının yer aldığı şiirlerinden bazı bölümler aşağıda verilmiştir.

Pişmanlıklar ve Çileler

Rüzgâr eser, yağmur yağar, tilkiler üşür;

Bir odun parçası aydınlatır ocağı.

Anne ateşin önünde perişan,

Anne ateşin önünde hür...

...

Bin parçaya böldü beni bir divane sır,

Sesi geliyor sesi günahkâr çocukların;

Şarkılar dudaklarıyla dudaklarımın arasındadır (MonnaRosa, Gün Doğmadan, s. 23).

Tut

Son kral ağlıyor, üstünde son kuş yoruluyor

Halkın kayıp annelere saygısı yok

Tut elimden

Düşen tüyleri toplayalım

Tut

İsimsiz çocuk ağlamasın... (Şahdamar, Gün Doğmadan, s. 69).

Rapor

Anne suçsuzdu ve öldü

Küçük çocuk suçsuzdu (Hızırla Kırk Saat, Gün Doğmadan, s. 181).

...

Anne telaşlı

Çocuğa dönüp çaresiz duran

Size dönüp bir umutla ışyan... (Hızırla Kırk Saat, Gün Doğmadan, s. 221).

Sosyal yaşamda ailenin, ailede de annenin önemine dikkat çeken şiirleriyle Karakoç, annelerin çocukları, aileleri ve içinde yaşadıkları toplum için ne derece önemli olduğunu adeta haykırarak gözler önüne serer.

Ve o kadınlar nereye gittiler

Anne olan sevgili olan o kadınlar

Çocuklarının üzerine titreyen
Kirpiklerinde hep aynı
Sevgi ve merhamet ışığı
O kadınlar gökyüzüne mi çekildiler
Eleğimsağmalara mı göçtüler (Alinyazısı Saati,
Gün Doğmadan, s. 649).

Dipnotu: Evin Ölümü
Genç çağrışı denediler orda çocuk vardı
...

Ve anne düştü ilkin
Öldü anne ve mutfaklar kilitlendi
Anne gitti ve sular buruştu testilerde (Taha'nın
Kitabı, Gün Doğmadan, s. 317-318).

Kervan
Annenin ölümü babanın ölümü
En kara haberler düğümü
Geldi gitti yıktı Mecnun'u... (Leylâ ile Mecnun,
Gün Doğmadan, s. 593).

Bu bilgiyle kurtuldum
Onun düzenlerinden
Çocukluğumda öğretmişti annem
Aldanışı aşmayı... (Hızırla Kırk Saat, Gün
Doğmadan, s. 242).

...
Annem huzursuz hazırlığını
Deniz kıyısında duruyormuşçasına
Bakan çocukların... (Hızırla Kırk Saat, Gün
Doğmadan, s. 245).

...
Anneler son yemek izlerini yıkamada
Çocuklar gündüzün
Bıraktığını ararken ağaçlarda
Bir güneş daha batmada... (Hızırla Kırk Saat,
Gün Doğmadan, s. 253).

Sepet
Anne ne koysun içine
Ekmek mi çocuk mu... (Gül Muştusu, Gün
Doğmadan, s. 414).

• Sanatsal amaçlı, estetik kaygılı şiirler:
Karakoç, 'Çocuklara açılan mavi kırmızı pen-
cere anne' (Körfez, Gün Doğmadan, s. 129) di-
zesiyle annenin çocukları için yaşanılabilir renkli
bir dünya kurduğu; mutluluk yolu açtığı ne de
güzel dile getirmiştir.

Şair şu fani dünyadaki en son anında dile getir-
mek istediği şeyi -annelerin çocukları için vaz-
geçilmezliğini- etkileyici bir biçimde şöyle dile
getirmektedir:

Doktor istemem Annem gelsin
Yataklar denize atılsın
Çocuklar çember çevirsin
Ölürken böyle istiyorum (Körfez, Gün Doğma-
dan, s. 108).

Çatı
Atılmış kömür toplar
Annelerinin zoruyla çocuklar
- Başka çaresi ne annenin -
Çocuklarıyla yere çarpılan (Körfez, Gün Doğ-
madan, s. 109) dizeleri annelerin çocukların-
dan başka derdi olmadığı; çocuklarının başla-
rına gelebilecek olumsuzlukların annelerini ne
derece üzeceğini çarpıcı bir biçimde dile getir-
mektedir.

Kapalı Çarşı
Kendi yastıklarına gölge salmasın
Çocukların öpüşleri onlara anlat
...
Onlara anlat kadınların gözlerinin içinden ge-
çer
Kapalı Çarşı ve Kapalı Çarşı'yı götüren saat
(Şahdamar, Gün Doğmadan, s. 60).

Anne-çocuk ilişkisi Karakoç'un şiirlerinde
farklı boyutlarda yer bulur. Annelerin çocuk-
ları için fedakârlıkları; çocukları için taşıdığı
taşıdıkları sorumluluk şuurunun ezici ağırlığı
karşısında mukavemetlerini hiç mi hiç kaybet-
meyecekleri vurgulanır.

Balkon
Çocuk düşerse ölür çünkü balkon
Ölümün cesur körfezidir evlerde
Yüzünde son gülümseme kaybolur çocukların
Anneler anneler elleri balkonların demirinde
(Körfez, Gün Doğmadan, s. 81).

Karakoç şiirlerinde çocukların hayata hazır-
lanmalarında annelerin çok önemli görev üst-
lendiklerini; annelerin güneş gibi çocukların
hayatlarını ısıtan ve aydınlatan bir işlev gördü-
ğünü değişik şiirlerinde etkili bir şekilde dile
getirmiştir.

Çocukluğumuz

Annemin bana öğrettiği ilk kelime
Allah şah damarımdan yakın bana benim içim-
de

Annem bana gülü şöyle öğretti
Gül, O'nun, O sonsuz iyilik güneşinin teriydi
(Körfez, Gün Doğmadan, s. 97).

Batış
Güneştir düşen turuncusunda menekşeler su-
narım

Çocuklara kekik toplayan O sevgiliye
Bir kekik uzatan çocuk anne deyince
Deniz dibinden çatı çeken çocuk üstüne arka-
daş üstüne (Körfez, Gün Doğmadan, s. 103).

Bahçe Görmüş Çocukların Şiiri
Peganini bakışlarıyla ölümü inkâr eden
Anneleri şaşırtan çocukları sevindiren
Sevimli kâhinlikleriyle fakirleri sevindiren
Ve siz ey çingene kadınları (Sesler, Gün Doğ-
madan, s. 150).

Fırtına
Sayfalar uçtu yaprak dağ kelime
Çocukların yüzü eğilip kırılıp çarptılar birbiri-
ne

...
Doğura doğura gidiyordu fırtına
Analardan aldığı büyük analıklarla (Sesler, Gün
Doğmadan, s. 163).

Taha'nın Ölümü
...
Çocuk düşüren bir anne gibi
Güneşi düşürmüş son seheri... (Taha'nın Kita-
bı, Gün Doğmadan, s. 352).

Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine
Ey bitmeyen kalbimin Samanyolu destanı
Sen bir anne gibi tuttun ufukları
Ve çocuklar gülle anne arasında
Tuhaf bir ışık bulup eridiler
Çocuklar dağ hücrelerinde eridiler... (Zamana
Adanmış Sözler, Gün Doğmadan, s. 430).

Esir Kentten Özülk'e
Çocukluğun güllerin kasabasıydı sanki
Baharda anne ve gül çifte aynaydı sana (Zama-
na Adanmış Sözler, Gün Doğmadan, s. 436).
Annelerin Çocuklar için taşıdıkları duygu ve

düşünceleri göstermesi bakımından aşağıdaki
şiir güzel bir örnek olarak gösterilebilir.

Annesinin Mecnun'un Ağzını Arayışı
Annesi bir gün Mecnun'u az çok iyi bir hâlde
buldu

'Oğlum, dedi, biliyor musun artık vakit geldi
Evlenmek bir âdettir, insanlık âdeti
Hele biz göçebelerde zaruretin zarureti
Bir an önce eş seçmek gerek... (Leylâ ile Mec-
nun, Gün Doğmadan, s. 545).

Anne çocuk ilişkisini gösteren en önemli tür
olan ninni ile ilgili aşağıdaki örnek, annenin
yavrusuna seslenişinin ne güzel bir terennümü-
dür:

Ninni
Sana Tanrı armağanı
Desem uyur musun yavrum
Geleceğin kahramanı
Desem uyur musun yavrum

Gözün göğün siyahından
Göğsün güneş kadehinden
Yüzüne nur saçmış Kur'an
Desem uyur musun yavrum... (Ateş Dansı,
Gün Doğmadan, s. 621).

Kısaca söylemek gerekirse, anne ve çocuk ikili-
sinin Karakoç'un şiir ikliminde içten ve daimi
bir esintisini hissetmemek mümkün değildir.
Karakoç şiirlerinde bu iki kavramın çoğunluk-
la aynı anda kullanıldığı dikkatlerden kaçma-
maktadır. Bu kavramların birbiri için olmazsa
olmazlığı Karakoç'un şiir dünyasının duygu
zemininde içten ve etkili bir şekilde dile geti-
rilmiştir. Karakoç, anne ve çocuk kavramları-
nı bir bütünün iki yarısı gibi düşünerek adeta
birbirinin bütünleyicisi ve tamamlayıcısı olarak
görmüştür. Bu, Karakoç'un duygu dünyasında
var olan ince bir sızının, onulmaz bir yarının
dışavurumunun ifadesi, şiir zemininde müces-
sem hâli olabilir.

.....
Kaynak
Karakoç, Sezai (2010). Gün Doğmadan Şiirler
(9. Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları.